

Nr 132.

Ankom till riksdagens kansli den 30 april 1937 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående bildande av ett statligt aktiebolag för över-
tagande av restaurangrörelsen m. m. vid statens järn-
vägar.*

(4:e avd.)

I en den 26 februari 1937 dagtecknad proposition, nr 199, har Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, framlagt förslag om bildande av ett statligt aktiebolag för övertagande av restaurangrörelsen m. m. vid statens järnvägar.

Restaurangrörelsen i de flesta restaurangvagnarna i statens järnvägars tåg, å statens järnvägars samtliga ångfärjor samt vid vissa statens järnvägars stationsrestauranger utövas enligt träffade kontrakt av Turisttrafikförbundets restaurantaktiebolag, vars aktiekapital uppgår till 375,000 kronor, fördelat med 300,000 kronor å 3,000 preferensaktier i privat ägo och 75,000 kronor å 750 stamaktier i svenska trafikförbundets ägo. Preferensaktierna, vilka tillsammans representera samma röstetal som de 750 stamaktierna, medföra framför stamaktierna företrädesrätt till årlig utdelning av bolagets vinst med högst 10 procent av aktiekapitalet, vilken rätt har ackumulativ verkan. Vad här efter återstår av vinsten tillfaller stamaktiernas ägare, d. v. s. svenska trafikförbundet.

Riksdagens år 1934 församlade revisorer uttalade under § 66 av sin berättelse, bland annat, att det syntes vara ett statsintresse, att bolagets avkastning så snart som möjligt komme att fördelas efter andra grunder än dittills. Det syntes revisorererna bland annat böra tagas under övervägande, huruvida icke bolagets kontrakt med statens järnvägar borde revideras på sådant sätt, att statens intressen bleve bättre tillgodosedda.

Sedan järnvägsstyrelsen uppsagt de med restaurantaktiebolaget träffade avtalen till upphörande med utgången av år 1938, har järnvägsstyrelsen nu framlagt förslag till ordrande av restaurangrörelsen vid statsbanorna efter nämnda tidpunkt. Järnvägsstyrelsen har därvid förordat, att ett helt statligt aktiebolag med ett aktiekapital av 375,000 kronor och med statens järnvägar såsom ägare av aktierna skulle övertaga ifrågavarande rörelse. Härtill har statskontoret givit sin anslutning. Även riksräkenskapsverket har tillstyrkt

förslaget med den jämkningen, att ämbetsverket ansett, att ledamöterna av bolagets styrelse och bolagets revisorer borde utses av Kungl. Maj:t samt att för aktieteckningen nödiga medel skulle anvisas å anslag under utgifter för kapitalökning, fonden för statens aktier. *Svenska trafikförbundet* har för sin del påyrkat, att trafikförbundet skulle få ingå såsom delägare även i det nya restaurangbolaget, därvid dock statens järnvägar skulle erhålla ett dominerande inflytande och förbundet en begränsad utdelning å sina aktier.

Departementschefen har, i likhet med järnvägsstyrelsen och de hörda ämbetsverken, funnit restaurangrörelsen vid statens järnvägar böra från och med ingången av år 1939 omhändertagas av ett helt statligt bolag samt härvid anfört:

Såsom järnvägsstyrelsen närmare utvecklat, har det nuvarande restaurangbolaget under en följd av år redovisat betydande årliga vinster, ehuru restaurangrörelsen i själva verket icke varit vinstgivande. Restaurangbolaget har nämligen icke kunnat erlagga sådan hyra för de av statens järnvägar tillhandahållna, för rörelsens bedrivande erforderliga lokalerna och vagnarna m. m., som varit nödvändig för täckande av statens järnvägars kostnader för desamma, ens om bolagets vinst helt disponerats för detta ändamål. Restaurangrörelsen är alltså icke i och för sig att betrakta såsom en ekonomiskt bärande affär men är givetvis, såsom styrelsen understrukit, av utomordentlig betydelse för statens järnvägars persontrafik.

Med hänsyn bland annat till nu nämnda förhållande synes det icke innebära en rationell ordning att vid bildande av ett nytt restaurangbolag upprätthålla fiktionen, att restaurangrörelsen är ett vinstgivande företag, i syfte att bereda svenska trafikförbundet viss utdelning å aktier i bolaget. Måhända skulle restaurangrörelsen kunna ha framvisat ett ekonomiskt mera fördelaktigt resultat, därest, såsom trafikförbundet hävdar, restaurangpriserna höjts. Det synes dock osannolikt, att priserna skulle kunna höjas i sådan grad, att restaurangrörelsens inkomster bleve tillräckliga att täcka de verkliga kostnaderna för rörelsen, om man däri inräknar även statens järnvägars kostnader för restaurangvagnar och restauranglokaler. Man torde i stället få anse restaurangrörelsen såsom ett till järnvägsdriften hörande nödvändigt komplement, vilket, särskilt för sig betraktat, icke kan väntas lämna vinst. Då riksdagens revisorer såväl som statens järnvägars överrevisorer vid olika tillfällen berört frågan om revision av förhållandena på här ifrågakvarande område, syftande till ett bättre tillgodoseende av statens intressen, torde de icke ha avsett, att detta tillgodoseende skulle ske genom en höjning av restaurangpriserna. Då ej heller i övrigt något vägande skäl för att bibehålla förbundets meddelägarskap synes mig hava förebragts och det icke heller torde vara lämpligt att inordna rörelsen i statens järnvägars egen organisation, vill jag i likhet med järnvägsstyrelsen och de hörda ämbetsverken förorda, att restaurangrörelsen vid statens järnvägar fr. o. m. år 1939 omhändertages av ett helt statligt bolag. Endast härigenom synas önskemålen om en lämpligare fördelning än för närvarande av inkomsterna av restaurangrörelsen — särskilt uttalade av riksdagens revisorer — kunna på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodoses.

Beträffande formerna för det tillämnade bolagets verksamhet har departementschefen, i anslutning till vad riksräkenskapsverket föreslagit, funnit sig böra förorda, att flertalet av bolagets styrelseledamöter och revisorer skola utses av Kungl. Maj:t. I fråga om sättet för aktiekapitalets anskaffande har

departementschefen däremot ansett sig böra biträda järnvägsstyrelsens förslag om ianspråktagande för ändamålet av statens järnvägars rörelsemedel, varigenom statens järnvägar skulle bliva ägare av aktierna. Därest aktiekapitalet skulle befinnas otillräckligt för finansiering av inventarieanskaffning m. m., förutsattes järnvägsstyrelsen skola få ställa erforderligt belopp till bolagets förfogande i form av lån.

Enligt föreliggande förslag skulle restaurangrörelsen vid statens järnvägar från och med ingången av år 1939, vid vilken tidpunkt de med Turisttrafikförbundets restaurantaktiebolag träffade avtalen upphöra att gälla, övertagas av ett statligt aktiebolag med statens järnvägar såsom ägare av aktierna.

Utskottet.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med godkännande av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 26 februari 1937 anfört rörande organisationen av restaurangrörelsen m. m. vid statens järnvägar, medgiva, att för tecknande av aktier i det nya statliga restaurangaktiebolaget må tagas i anspråk ett belopp av 375,000 kronor av statens järnvägars rörelsemedel.

Stockholm den 30 april 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Hansén*, *Bergström*, *Nilsson* i Landeryd, *Holmström*, *Rahmn*, *Magnusson*, *Bäcklund* och *Englund*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Strindlund*, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Andersson* i Södergård, *Olsson* i Staxäng och *Bergvall*.

Reservation

av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Landeryd, *Holmström*, *Rahmn*, *Magnusson* i Skövde, *Olsson* i Staxäng och *Bergvall*, vilka ansett att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Enligt utskottets mening böra förhandlingar upptagas med svenska trafikförbundet om bildandet av ett restaurangaktiebolag, så organiserat att, samtidigt som statens järnvägars inflytande förstärkes, trafikförbundet dock bibehålles som intressent och därmed åt bolaget alltjämt tryggas den sakkunskap, som genom förbundet tillförts det nuvarande restaurangaktiebolaget.

Med avstyrkande alltså av propositionen får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej må av riksdagen bifallas.»